

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Lublinie

LLU.410.19.1.2025

Pani
Katarzyna Mieczkowska
Dyrektor Muzeum Narodowego w Lublinie
ul. Zamkowa, 920-117 Lublin

Wystąpienie pokontrolne

P/25/023

Zabezpieczenie i ochrona muzeów na wypadek sytuacji kryzysowych

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Lublinie

ul. Okopowa 7, 20-022 Lublin

tel. 48814613120, llu@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana

Muzeum Narodowe w Lublinie (dalej: Muzeum lub MNwL), ul. Zamkowa 9, 20-117 Lublin.

Kierownik jednostki kontrolowanej

Dr hab. Katarzyna Mieczkowska, Dyrektor Muzeum od 1 października 2020 r. (dalej: Dyrektor).

Zakres przedmiotowy kontroli

1. Realizacja zadań w zakresie zabezpieczania oraz ochrony zbiorów i siedzib Muzeum na wypadek sytuacji kryzysowych.
2. Wydatkowanie środków publicznych na zabezpieczanie oraz ochronę zbiorów i siedzib Muzeum na wypadek sytuacji kryzysowych.

Okres objęty kontrolą

Od 1 stycznia 2022 r. do 28 listopada 2025 r., tj. do dnia zakończenia czynności kontrolnych.

Podstawa prawna podjęcia kontroli

Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹.

Jednostka przeprowadzająca kontrolę

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Lublinie

Kontrolerzy

1. Dariusz Barej, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do przeprowadzenia kontroli nr LLU/125/2025 z dnia 8 października 2025 r.
2. Marcjanna Słonina, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do przeprowadzenia kontroli nr LLU/127/2025 z 2 października 2025 r.

(akta kontroli tom I str. 1-4, 25-26)

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

W latach 2022-2025 (do 28 listopada) w Muzeum realizowano zadania w zakresie zabezpieczenia oraz ochrony zbiorów i jego siedziby na wypadek sytuacji kryzysowych. Zapewniono również prawidłowe zasoby i warunki do rozśrodkowania lub ewakuacji zbiorów. Przeprowadzono coroczne analizy stanu zabezpieczenia przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem, a zastosowane zabezpieczenia budowlane, techniczne oraz elektroniczne spełniały wymogi rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 września 2014 r. w sprawie zabezpieczania zbiorów Muzeum przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym ich zniszczeniem lub utratą³. Dokonywano co do zasady regularnych przeglądów zabezpieczeń technicznych, z wyjątkiem wymaganych przeglądów zabezpieczeń elektronicznych. Zapewniono całodobową ochronę fizyczną obiektów oraz mimo braku obowiązku stosowania Systemu Sygnalizacji Pożarowej⁴, zainstalowano SSP w celu zapewnienia skutecznej ochrony przeciwpożarowej.

Prawidłowo ewidencjonowano zabytki podlegające ochronie oraz zapewniono warunki przenoszenia muzealiów, jak również organizację ochrony zbiorów w czasie transportu. Podjęto także działania mające na celu przygotowanie instytucji na wypadek sytuacji kryzysowych, które polegały m.in. na powołaniu zespołu ds. bezpieczeństwa Muzeum oraz ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.

Kontrole przeprowadzone na zlecenie NIK przez Państwową Straż Pożarną⁵ oraz przez Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego⁶ nie wykazały nieprawidłowości.

Rzetelnie planowano środki finansowe na zabezpieczenie i ochronę Muzeum. Głównym źródłem finansowania zadań w tym zakresie były środki dotacji podmiotowej oraz dotacji celowych na wydatki inwestycyjne pochodzące od Organizatora (tj. Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego⁷). Badane dotacje zostały wykorzystane zgodnie z przeznaczeniem określonym w umowach udzielenia dotacji oraz rozliczone rzetelnie i terminowo, a skontrolowane postępowania o udzielenie zamówienia publicznego przeprowadzone zgodnie z wymogami ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych⁸.

Niezależnie od powyższego, w zakresie zabezpieczenia i ochrony zbiorów oraz siedziby MNwL na wypadek sytuacji kryzysowych, stwierdzono nieprawidłowości, dotyczące nowo opracowanego Planu ochrony zabytków ruchomych na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla Muzeum Narodowego w Lublinie (dalej: POZ), który nie spełniał niektórych wymogów określonych w rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych⁹, w szczególności wykaz zbiorczy zabytków ruchomych sporządzono niezgodnie z załącznikiem nr 4

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną albo ocenę negatywną. Jeśli nie zostały spełnione warunki do sformułowania oceny pozytywnej bądź negatywnej, Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę w formie opisowej.

³ Dz. U. z 2014 r. poz. 1240, dalej: rozporządzenie w sprawie zabezpieczania zbiorów Muzeum.

⁴ Dalej: SSP.

⁵ Dalej: PSP.

⁶ Dalej: PINB.

⁷ Dalej: MKiDN.

⁸ Dz. U. z 2024 r. poz. 1320, ze zm., dalej: upzp.

⁹ Dz. U. Nr 212 poz. 2153, dalej: rozporządzenie w sprawie ochrony zabytków.

do Instrukcji przygotowania i realizacji planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, o której mowa w § 3 ust. 5 rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków (dalej: Instrukcja).

Nieprawidłowością był również brak bieżącej aktualizacji Planu Ochrony Muzeum (dalej: POM), gdyż, mimo że przepisy rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 września 2014 r. w sprawie zabezpieczania zbiorów Muzeum przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym ich zniszczeniem lub utratą¹⁰ nie określały terminów jego aktualizacji – to jednak plan ten, w myśl art. 7 ust. 2 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia¹¹, powinien podawać ocenę aktualnego stanu bezpieczeństwa i ochrony jednostki, co determinuje konieczność jego aktualizowania.

W MNWL nie zapewniono również systemu teleinformatycznego do przetwarzania informacji niejawnych, co skutkowało nieopracowaniem Planu Operacyjnego Funkcjonowania (dalej: POF), mimo że Muzeum zostało do tego zobowiązane na podstawie zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 6 października 2023 r. w sprawie organizacji i sposobu wykonywania zadań w ramach obowiązku obrony¹².

Jednocześnie stwierdzono, że dopiero we wrześniu 2025 r. opracowano Plan ochrony zabytku nieruchomego, malarstwa ściennego i detali architektonicznych na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla Zamku Lubelskiego (dalej: POZN dla Zamku Lubelskiego) oraz Plan ochrony zabytku nieruchomego, malarstwa ściennego i detali architektonicznych na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla Kaplicy Trójcy Świętej na Zamku Lubelskim (dalej: POZN dla Trójcy Świętej). Ustalono również, że nowy POZ został opracowany w marcu 2024 r., podczas gdy obowiązujący w okresie wcześniejszym Plan ochrony ruchomych dóbr kultury na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa i konfliktu zbrojnego Muzeum Lubelskiego w Lublinie 20-117 Lublin - Zamek (dalej: Plan z 1996 r.) nie był aktualizowany m.in. w zakresie struktury organizacyjnej MNWL oraz danych ilościowych muzealiów przewidzianych do ukrycia.

¹⁰ Dz. U. z 2014 r. poz. 1240, dalej: rozporządzenie w sprawie zabezpieczania zbiorów Muzeum.

¹¹ Dz. U. z 2025 r. poz. 532, dalej: ustawa o ochronie osób i mienia.

¹² Dz. Urz. MKiDN z 2023 r. poz. 54, dalej: zarządzenie w sprawie organizacji i sposobu wykonywania zadań w ramach obowiązku obrony.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częstkowe¹³ kontrolowanej działalności

1. Realizacja zadań w zakresie zabezpieczania oraz ochrony zbiorów i siedzib muzeum na wypadek sytuacji kryzysowych

Opis stanu faktycznego

1.1.1. POM dla siedziby głównej Muzeum opracowano 2 grudnia 2021 r. w zakresie, o którym mowa w art. 3 pkt 1-2 ustawy o ochronie osób i mienia. Dokument został sporządzony przez osobę wpisaną na listę kwalifikowanych pracowników ochrony fizycznej oraz listę kwalifikowanych pracowników zabezpieczenia technicznego. Stosownie do art. 7 ust. 1 ustawy o ochronie osób i mienia, POM został uzgodniony z Komendantem Wojewódzkim Policji w Lublinie, a zakres dotyczący zagrożeń o charakterze terrorystycznym z Zastępcą Dyrektora Delegatury Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego¹⁴ w Lublinie. W POM zawarto m.in. analizę stanu potencjalnych zagrożeń, ocenę aktualnego stanu ochrony jednostki, dane dotyczące specjalistycznej uzbrojonej formacji ochronnej, sposób zabezpieczenia broni i amunicji, dołączono szkic sytuacyjny Muzeum, instrukcję zabezpieczenia pomieszczeń, instrukcję postępowania w przypadkach szczególnych, instrukcję ruchu osobowego i materiałowego oraz instrukcję konwojową, spełniając tym samym wymagania określone w art. 7 ust. 2 ustawy o ochronie osób i mienia oraz w § 27 ust. 2-4 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów Muzeum. W MNwL opracowano również moduły zadaniowe dla poszczególnych stopni alarmowych i stopni alarmowych CRP z 13 grudnia 2016 r., które zaktualizowano w sierpniu 2025 r. W okresie objętym kontrolą obowiązywał POM z 2 grudnia 2021 r. i nie był on aktualizowany, z wyjątkiem jednego załącznika, tj. *Instrukcji Przygotowania Zbiorów Muzeum Narodowego do ewakuacji*, który zaktualizowano w grudniu 2023 r. Zmiany te nie miały jednak istotnego znaczenia w kontekście zapewnienia bezpieczeństwa zbiorów¹⁵.

Dyrektor wyjaśniła, że pozostałe zapisy dokumentu są aktualne i nie wymagają wprowadzenia zmian, a kolejna aktualizacja przewidziana jest na grudzień 2025 r. POM został opracowany odrębnie dla oddziałów i filii MNwL.

W kontekście aktualizowania dokumentu w zakresie wykorzystywania doświadczeń z działań wojennych na Ukrainie i ich wpływu na zachowanie zabytków, w tym muzealiów i ich zbiorów, Dyrektor wyjaśniła, że pracownicy starają się śledzić i analizować doniesienia płynące z doświadczeń wojennych na Ukrainie.

(akta kontroli tom I str. 171-185, 449-463, tom III str. 3-144)

1.1.2. W Muzeum funkcjonowała opracowana przez Inspektora Ochrony Przeciwpowodziowej, *Instrukcja bezpieczeństwa powodziowego*¹⁶ z 8 grudnia 2023 r. W okresie objętym kontrolą, zgodnie

¹³ Oceny częstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych przedstawionych w kolejnych punktach niniejszego rozdziału wystąpienia pokontrolnego. Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę cząstkową jako ocenę pozytywną albo ocenę negatywną. Jeśli nie zostały spełnione warunki do sformułowania oceny pozytywnej bądź negatywnej, Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę w formie opisowej.

¹⁴ Dalej: ABW.

¹⁵ Zmiany dotyczyły zwiększenia posiadanego przez Wewnętrzną Służbę Ochrony (dalej: WSO) wyposażenia, tj. m.in. zakup dodatkowych radiotelefonów, hełmów ochronnych czy latarek oraz zwiększenia liczby etatów pracowników WSO.

¹⁶ Dalej: IBP.

z § 6 ust. 7 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów¹⁷.

dokonano dwóch przeglądów¹⁸ aktualności zapisów IBP,

W IBP zawarto elementy, o których mowa w § 6 ust. 1 pkt 1-9 rozporządzenia w sprawie ochrony p.poż. oraz § 6 pkt 1-8 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów Muzeum. IBP została opracowana odrębnie dla poszczególnych jednostek organizacyjnych Muzeum¹⁹, w których była wymagana. W MNwL zainstalowano również SSP w celu zapewnienia możliwie najlepszej ochrony przeciwpożarowej.

W wyniku kontroli zleconej przez NIK, PSP nie stwierdziła nieprawidłowości m.in. w zakresie przestrzegania przepisów przeciwpożarowych, zgodności z wymaganiami ochrony przeciwpożarowej rozwiązań technicznych zastosowanych w obiekcie, zgodności wykonania obiektu budowlanego z projektem budowlanym, możliwości i warunków prowadzenia działań ratowniczych oraz postępowania z substancjami kontrolowanymi, nowymi substancjami i fluorowanymi gazami cieplarnianymi²⁰.

(akta kontroli tom I str. 85-146, 412-423, 449-463, tom II str. 442-444, tom III str. 145-185)

1.1.3. W okresie objętym kontrolą w MNwL obowiązywała *Instrukcja przygotowania zbiorów Muzeum Narodowego w Lublinie do ewakuacji*²¹ z 2 grudnia 2021 r., która została zaktualizowana 8 grudnia 2023 r. W instrukcji, opracowanej odrębnie dla oddziałów i filii, zgodnie z § 28 pkt 1 i pkt 4-10, w związku z § 30 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów Muzeum, określono: potencjalne zagrożenia mogące doprowadzić do uszkodzenia, zniszczenia lub utraty zbiorów; ilość i rodzaj niezbędnych środków technicznych do przeprowadzenia ewakuacji zbiorów; techniczne środki umożliwiające ich ewakuację; procedury pakowania i przemieszczania zbiorów; miejsce przechowywania zbiorów do czasu ustania zagrożenia; procedury powiadamiania Dyrektora i pracowników Muzeum oraz osób tworzących zespoły odpowiedzialne za ewakuację zbiorów; formy współpracy w zakresie ewakuacji zbiorów z zewnętrznymi służbami i instytucjami. W instrukcji nie określono jednak stref zagrożeń oraz nie wyznaczono dróg ewakuacji zbiorów, co było niezgodne z § 28 pkt 2 i 3 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów Muzeum. Zagadnienie to opisano szerzej w *sekcji Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli tom I str. 131-146, 324-337, 449-463)

W Muzeum zostały osiągnięte planowane ilości i rodzaje środków technicznych, określone w Instrukcji ewakuacji zbiorów z 8 grudnia 2023 r. Pracownicy wyznaczeni do udziału w ewakuacji potwierdzili zapoznanie się z treścią zarządzenia nr 104/2023 z dnia 8 grudnia 2023 r.

Nie zaktualizowano jednak listy osób tworzących zespoły zobowiązane do udziału w ewakuacji zbiorów, tj. trzy z 51 wyznaczonych osób nie były zatrudnione w Muzeum wg stanu na dzień 30 października 2025 r. Dyrektor przedłożyła aktualną listę pracowników wyznaczonych do ewakuacji wg stanu na dzień 30 października 2025 r., w której wskazano dodatkowo trzy osoby, których nie ujęto w obowiązującej Instrukcji. Zagadnienie to opisano w *sekcji Stwierdzone nieprawidłowości*.

¹⁷ Dz. U. z 2023 r. poz. 822, ze zm., dalej: rozporządzenie w sprawie ochrony p.poż.

¹⁸ Przeglądy obejmowały okres od 25 lutego 2021 r. do 25 lutego 2023 r. oraz od 26 lutego 2023 r. do 25 lutego 2025 r.

¹⁹ Tj. oddziałach/filiach.

²⁰ W rozumieniu ustawy z dnia 15 maja 2015 r. o substancjach zubażających warstwę ozonową oraz o niektórych fluorowanych gazach cieplarnianych wykorzystywanych w ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 2020 r. poz. 2065).

²¹ Dalej: instrukcja ewakuacji zbiorów.

(akta kontroli tom I str. 131-146, 324-337, tom II str. 265-271, 424-425)

W okresie objętym kontrolą nie zawierano porozumień lub umów z zewnętrznymi służbami i instytucjami w zakresie ewakuacji zbiorów. Muzeum posiadało decyzję administracyjną wydaną 13 czerwca 1996 r. w sprawie przeznaczenia do wykonania świadczeń na rzecz obrony, na podstawie, której wyznaczono miejsce przeznaczone do tymczasowego przechowywania ewakuowanych zbiorów muzealnych.

(akta kontroli tom I str. 324-337, tom II str. 275-276)

1.2.1. Muzeum nie zostało udzielone poręczenie, o którym mowa w art. 23 ust. 1 ustawy z dnia 8 maja 1997 r. o poręczeniach i gwarancjach udzielanych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne²², w związku z tym nie było zobowiązane do zapewnienia całodobowej, stałej bezpośredniej ochrony fizycznej. W siedzibie głównej funkcjonowała WSO, którą powołano zarządzeniem nr 1/2001 Dyrektora Muzeum Lubelskiego z 17 stycznia 2001 r.

W załączniku nr 9 do POM z 2 grudnia 2021 r. określono m.in. miejsce i godziny pełnienia służby, liczbę obsady oraz zadania osób sprawujących ochronę, stan etatowy pracowników zatrudnionych w WSO oraz określono rodzaj oraz ilość uzbrojenia i wyposażenia. Ochronę fizyczną wykonywano całodobowo. Obowiązki pracowników WSO wynikały z ustawy o ochronie osób i mienia, zakresu czynności pracowników oraz regulaminu zwiedzania.

W umowach z pracownikami WSO nie określano szczegółowych zasad ochrony, gdyż obowiązki te wynikały z POM oraz z zakresu czynności. W ramach ich realizacji pracownicy dbali o przestrzeganie przez zwiedzających zasad określonych w regulaminie zwiedzania Muzeum, w szczególności obowiązku pozostawiania bagażu, parasoli i odzieży wierzchniej w szatni lub szafkach depozytowych. Monitorowanie realizacji obowiązków WSO oraz kwalifikowanych opiekunów ekspozycji odbywało się poprzez bieżący nadzór sprawowany przez Szefa Ochrony oraz Kierownika Działu Administracji, którzy odpowiadali za właściwe wykonywanie zadań powierzonych pracownikom. W trakcie naboru do WSO, ogłoszenie o pracy opublikowano m.in. w Biuletynie Informacji Publicznej Muzeum.

Dyrektor wyjaśniła, że przy zatrudnianiu pracowników ochrony nie stosowano dodatkowych kryteriów takich jak wiek, sprawność fizyczna czy innych pozaustawowych wymagań, ponieważ zastosowanie tych kryteriów miałoby charakter dyskryminacyjny.

W strukturze Muzeum funkcjonowała również Sekcja Dozoru Sal Muzealnych²³, w której zatrudniano kwalifikowanych opiekunów ekspozycji. Do ich zadań należało zapewnienie stałego dozoru wystaw muzealnych oraz innych przedsięwzięć statutowych. Obowiązkiem pracowników SDSM było czuwanie nad bezpieczeństwem eksponatów, zapobieganie kradzieżom, zniszczeniom, awariom urządzeń technicznych oraz reagowanie na inne zagrożenia, w tym wynikające z działania czynników atmosferycznych.

Dyrektor wyjaśniła, że nabór na stanowiska kwalifikowanych opiekunów ekspozycji prowadzony był w drodze otwartych ogłoszeń o pracę, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa pracy i zasadą równego traktowania w zatrudnieniu. Wskazała, że w zależności od potrzeb, Muzeum korzystało również z usług firm zewnętrznych świadczących dozór ekspozycji muzealnych. Podmioty te wyłaniane były w trybie postępowań o zamówienia publiczne, a osoby w nich

²² Dz. U. z 2024 r. poz. 291.

²³ Dalej: SDSM.

pracujące nie były kwalifikowanymi pracownikami ochrony fizycznej w rozumieniu ustawy o ochronie osób i mienia.

(akta kontroli tom I str. 5-19, 28-30, 171-185, tom II str. 300-303, tom III str. 3-144)

W oddziałach i filiach Muzeum ochrona była realizowana przez pracowników SDSM, niebędących członkami WSO. Do zadań kwalifikowanych opiekunów ekspozycji w godzinach otwarcia należało m.in.: pełnienie dyżuru na sali w czasie przeznaczonym na zwiedzanie, dbanie o czystość sal wystawienniczych, nadzór nad eksponatami i ich ochrona przed kradzieżą, zniszczeniem i wpływami atmosferycznymi. Po godzinach otwarcia oddziały i filie były chronione przez system sygnalizacji włamania i napadu, który podłączono do koncesjonowanego podmiotu świadczącego usługi w zakresie ochrony osób i mienia.

(akta kontroli tom I str. 171-185)

1.2.2. Zastosowane w Muzeum zabezpieczenia budowlane, techniczne oraz elektroniczne były zgodne z § 7 pkt 1 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów Muzeum.

Dyrektor wyjaśniła, że uzgodnienia w tym zakresie zostały przeprowadzone z Narodowym Instytutem Muzeów²⁴.

W celu zabezpieczenia przed kradzieżami lub aktami wandalizmu, do eksponowania zbiorów stosowano bezpieczne zamykane gabloty, klosze i przesłony szklane lub z tworzyw sztucznych, blokady eksponatów uniemożliwiające ich przemieszczenie przez osoby postronne, podesty, zabudowy i wygradzenia fizycznie dystansujące zwiedzających od obiektów. Ponadto, rodzaj zabezpieczenia obiektów wypożyczanych do Muzeum na wystawy czasowe był dostosowywany do wytycznych wynikających z umów użyczenia. MNwL stosowało także dodatkowe zabezpieczenia zgodnie z własną oceną sytuacji, tj.: alarmy dla wybranych eksponatów, wzmożony nadzór obsługi sal lub pracowników WSO. Szczególnym nadzorem obejmowano eksponaty o dużej wartości materialnej, historycznej lub artystycznej, obiekty niewielkich rozmiarów oraz obiekty wykonane z nietrwałych materiałów.

(akta kontroli tom I str. 347-348, tom II str. 300-303)

W Muzeum uzyskano opinie państwowej instytucji kultury w zakresie projektów systemów stanowiących zabezpieczenia elektroniczne, zgodnie z § 12 ust 1 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów Muzeum. Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów²⁵ zaopiniował pozytywnie rozwiązania techniczne zabezpieczeń elektronicznych, tj. SSP, sygnalizacji włamania i napadu²⁶, telewizji dozorowej²⁷ i kontroli dostępu²⁸.

W latach 2022-2025 (do 28 listopada) NIMOZ oraz NIM nie przeprowadzał w Muzeum formalnych wizytacji w zakresie stosowanych zabezpieczeń technicznych.

Dyrektor wyjaśniła, że Muzeum korzystało z wiedzy i doświadczenia ekspertów NIM w trybie doradczym. Współpraca z NIM miała charakter stały i odbywała się w atmosferze otwartości oraz gotowości do udzielania wsparcia merytorycznego.

W okresie objętym kontrolą w Muzeum przeprowadzano coroczne analizy stanu zabezpieczenia przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem, o których mowa w § 15 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów Muzeum. W latach 2022-2024²⁹ trzyosobowa komisja

²⁴ Dalej: NIM.

²⁵ Dalej: NIMOZ.

²⁶ Dalej: SSWN.

²⁷ Dalej: CCTV.

²⁸ Dalej: KD.

²⁹ 31 grudnia 2022 r., 7 grudnia 2023 r. i 18 grudnia 2024 r.

powoływana przez Dyrektora dokonywała analizy stanu zabezpieczenia zgodnie § 10 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów Muzeum. Podczas przeprowadzanych analiz i przeglądów nie zanotowano przypadków kradzieży oraz innych incydentów mających wpływ na bezpieczeństwo zbiorów i zwiedzających. Komisja dokonywała przeglądu stanu zabezpieczeń budowlanych i mechanicznych, w tym sprawdzenia kompletności kluczy, zgodnie z § 10 ust. 1 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów Muzeum.

W wyniku przeprowadzanych przez Komisję analiz formułowano wnioski dotyczące m.in.: konieczności doinstalowania czujek przeciwpożarowych (trzykrotnie), naprawy/wymiany ogrodzenia posesji (dwukrotnie), zainstalowania systemu sygnalizacji włamania i napadu oraz czujek przeciwpożarowych (dwukrotnie) oraz doposażenia Muzeum w monitoring obejmujący teren wokół posesji (jeden raz).

Odnosnie do niezrealizowanych wniosków, Dyrektor wyjaśniła, że były to wnioski ponadnormatywne, które wykraczały poza wymagane regulacje standardu zabezpieczeń. Wnioski pracowników nie były realizowane m.in. z powodu: nieotrzymania od Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego³⁰ dofinansowania, braku możliwości zamontowania czujek przeciwpożarowych z uwagi na zabytkowy charakter obiektu i jego aktualny stan techniczny oraz konieczności modernizacji budynku, który nie był własnością Muzeum.

Z przeprowadzonych przeglądów sporządzano protokoły, które zawierały ustalenia dotyczące przeglądu oraz imiona, nazwiska i stanowiska służbowe osób, które w nich uczestniczyły, co było zgodne z § 10 ust. 3 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów Muzeum.

W MNwL dokonywano również przeglądu stanu systemów, o których mowa w § 11 ww. rozporządzenia. Przeglądu SSP nie dokonywano zgodnie ze wskazaniem norm dotyczących eksploatacji i konserwacji tego systemu w 2023 r., zgodnie z którymi przeglądy powinny być wykonywane raz na kwartał. W Muzeum nie przeprowadzono przeglądu SSP w okresie od 14 grudnia 2022 r. do 29 września 2023 r., co było niezgodne z § 14 ust. 1 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów Muzeum.

W 2023 r. również przeglądy systemów KD, SSWN i CCTV nie były wykonywane zgodnie z wymaganiami określonymi w § 14 ust. 2 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów Muzeum, tj. raz na pół roku. W przypadku systemu KD i CCTV nie przeprowadzono przeglądu między 30 września 2022 r. a 14 lutego 2024 r., a w przypadku SSWN między 30 września 2022 r. a 29 września 2023 r., co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli tom I str. 31-44, 171-185, 338-411, 495-496, tom II str. 265-271)

[...]*.

(akta kontroli tom I str. 147-163, 171-185)

Kontrola przeprowadzona na zlecenie NIK przez PINB, wykazała, że siedziba główna Muzeum była utrzymywana w należytym stanie technicznym, a kontrole okresowe stanu technicznego były wykonywane terminowo, zgodnie z art. 61 pkt 1 oraz art. 62 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r.

Prawo budowlane³¹. W szczególności ustalono, że stan techniczny obiektu nie stwarza zagrożenia zarówno dla osób tam przebywających jak i dla eksponatów. Nie stwierdzono zawilgoceń ścian, ponadnormatywnych ugięć stropów ani uszkodzeń elementów nośnych. W pomieszczeniach magazynowych i wystawowych utrzymywane są odpowiednie warunki wilgotności i temperatury, a kontrole urządzeń wentylujących były przeprowadzane regularnie. W Muzeum prowadzono

³⁰ Dalej: MKiDN.

³¹ Dz. U. z 2025 r. poz. 418, ze zm., dalej: ustawa prawo budowlane.

książkę obiektu budowlanego, a dokumentacja techniczna przechowywana była przez właściciela obiektu.

(akta kontroli tom I str. 424-434)

1.3. W latach 2022-2025 (do 28 listopada) z siedziby głównej MNwL odbyło się 105 transportów zbiorów Muzeum (22 w 2022 r., 34 w 2023 r., 27 w 2024 r. i 22 w 2025 r.).³²

Analiza próby czterech losowo wybranych transportów wykazała, że:

- Dyrektor nie była zobowiązana do przekazywania instytucji kultury informacji o transporcie zbiorów, ponieważ żaden z transportów objętych badaniem, nie przekroczył wartości 15 jednostek obliczeniowych, o których mowa w § 23 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów Muzeum;
- w przypadku trzech nie wskazano w formie pisemnej rodzaju środka transportu oraz rodzaju konwoju. Każdorazowo podczas transportu wskazywano jednak wymogi, w zakresie zapewnienia odpowiednich warunków dla transportowanych zbiorów. Rodzaj środka transportu określono w jednym z badanych przypadków, tj. podczas transportu organizowanego przez Muzeum;
- transport zbiorów organizowały i wykonywały osoby, posiadające stosowne upoważnienia, które przedkładano Dyrektor. Kurier muzealny wyznaczany był do wykonania transportów zbiorów o wartości mniejszej równiej lub większej od 1 jednostki obliczeniowej;
- przeniesione muzealia zostały zwrócone przez podmiot przyjmujący w stanie niepogorszonym i ustalonym terminie³³;
- w trzech przypadkach Dyrektor przed przeniesieniem muzealiów zawarła pisemną umowę z podmiotem przyjmującym. W przypadku jednego z transportów umowa ta nie była zawarta, ponieważ transport dotyczył przewiezienia jednego z muzealiów do analizy porównawczej. W umowach wskazywano: cel, miejsce i okres na jaki następuje przeniesienie, wymagane warunki transportu i przechowywania oraz wykaz muzealiów wraz z dokumentacją wizualną, co było zgodne z § 2 rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 15 maja 2008 r. w sprawie warunków, sposobu i trybu przenoszenia muzealiów³⁴;
- w analizowanych przypadkach (czterech) przeniesienie muzealiów stwierdzano protokołem zdawczo-odbiorczym wskazując m.in. nazwę i adres stron oraz imiona i nazwiska upoważnionych przedstawicieli, określenie przyczyny przeniesienia, dokładny opis przenoszonych muzealiów, nr inwentarzowy, wycenę muzealiów, termin planowanego zwrotu oraz datę i miejsce sporządzenia protokołu, co było zgodne z § 3 rozporządzenia w sprawie przenoszenia muzealiów.

(akta kontroli tom I str. 171-185, 213-323, 338-346, 501)

1.4.1. Według Sprawozdania z działalności muzeum i instytucji paramuzealnej K-02, wielkość zbiorów Muzeum na dzień 31 grudnia 2024 r. wynosiła:

- muzealia w pozycjach inwentarzowych – 81 321;
- w sztukach – 181 894;
- depozyty w pozycjach inwentarzowych – 2147;
- depozyty w sztukach – 48 941.

³² Stan na 9 października 2025 r.

³³ W jednym przypadku zwrot muzealiów zgodnie z umową przewidziany jest na 22 grudnia 2025 r.

³⁴ Dz. U. Nr 91 poz. 569, dalej: rozporządzenie w sprawie przenoszenia muzealiów.

Na dzień 31 grudnia 2024 r. MNwL zdigitalizowało 51 156 szt. obiektów³⁵, co stanowiło 22% posiadanych muzealiów i depozytów.

(akta kontroli tom II str. 1-6)

Dyrektor wyjaśniła, że Muzeum posiada około 80% cyfrowych odwzorowań wizualnych swoich zbiorów, wykonanych przed 2016 r. według ówczesnych procedur technicznych nie w pełni zgodnych z aktualnymi standardami jakości. Dokumentacja cyfrowa tworzona po roku 2016 ujęta w sprawozdaniu K-02 jako 22%, to dokumentacja wykonana zgodnie z aktualnymi wymaganiami jakościowymi dotyczącymi metadanych i archiwizacji wytworzona po 2016 r.

Pozostałe 20% zbiorów nie zostały utrwalone cyfrowo, ponieważ dotyczą zbiorów o charakterze masowym oraz obiektów ze zlikwidowanych oddziałów.

(akta kontroli tom II str. 429)

Muzeum w celu digitalizacji zbiorów zapewniło trzy etaty³⁶ i coroczny budżet przeznaczony na ten cel (72 000 zł w 2022 r., 104 000 zł w 2023 r., 51 859,24 zł w 2024 r. i 133 548,37 zł do 30 czerwca 2025 r.). Środki finansowe pochodziły z MKiDN oraz z programów UE³⁷.

Kierownik Działu Cyfryzacji i Informatyki wyjaśnił, że przyczyną braku wykonania odwzorowań cyfrowych wszystkich zbiorów Muzeum były ograniczone zasoby finansowe, osobowe oraz czasochłonny proces cyfrowego odwzorowania obiektów, konieczność wstępnej ich konserwacji, sporządzenie dokumentacji. Poinformował, że Wykonywane odwzorowania posiadają: numer inwentarzowy, wzorzec barwny, wzorzec wymiaru (skalę) i metadane.

(akta kontroli tom II str. 7-11, 287, 429)

Dyrektor wyjaśniła m. in., że muzealia znajdujące się w zbiorach Muzeum zostały ujęte w księgach inwentarzowych. Dokumentacja zbiorów obejmuje m.in.: karty ewidencyjne, karty naukowe, dawne księgi wpływu, pełną dokumentację nabycia (w tym wstępne opracowania przygotowywane dla komisji pozyskiwania zbiorów), księgi polowe, dokumentację z badań archeologicznych oraz dokumentację konserwatorską, 76 730 pozycji inwentarzowych wprowadzono już do elektronicznej bazy inwentarzowej MONA³⁸. Pojedyncze pozycje pozostają nadal do pełnego opracowania głównie w przypadku zbiorów historycznych, pochodzących z dawnych, zlikwidowanych oddziałów lub bardzo rozbudowanych zespołów masowych, gdzie prowadzone są procesy porządkowania i uzupełniania dokumentacji. Dodała, że na dzień 30 września 2025 r. Muzeum nie posiadało cennych zbiorów bibliotecznych.

(akta kontroli tom II str. 1-4, tom I str. 338-346)

Na podstawie próby obejmującej cztery zabytki³⁹ ustalono, że:

- muzealia posiadały karty ewidencyjne i zostały wpisane do ksiąg inwentarzowych, numery w księgach inwentarzowych i kartach ewidencyjnych były zgodne z § 5 ust. 1 rozporządzenia

³⁵ Na podstawie danych ze sprawozdania K-02 Sprawozdanie z działalności muzeum i instytucji paramuzealnej, Dział 8. Digitalizacja zbiorów.

³⁶ Dwóch fotografów i jedna osoba zatrudniona w pracowni digitalizacji 3D.

³⁷ Program Operacyjny Polska Cyfrowa na lata 2014-2020, oś Priorytetowa nr 2 „E-administracja i otwarty urząd”, działanie nr 2.3 Cyfrowa dostępność i użyteczność informacji sektora publicznego, poddziałanie nr 2.3.2 „Cyfrowe udostępnienie zasobów kultury”; Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

³⁸ Komputerowy system ewidencjonowania zbiorów.

³⁹ Zabytki ujęte w dwóch pierwszych i dwóch ostatnich pozycjach w wykazie zabytków, stanowiącym załącznik nr 2 do POZ (o którym mowa w ust. 6 pkt 3 lit. c *Instrukcji przygotowania i realizacji planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych*): obraz Święta Apollonia, obraz Święta Barbara, fortepian z pulpitem, szafa sieniowa.

Ministra Kultury z dnia 30 sierpnia 2004 r. w sprawie zakresu, form i sposobu ewidencjonowania zabytków w muzeach⁴⁰;

- wpisy w księgach inwentarzowych zawierały możliwe do ustalenia dane identyfikacyjne zabytków, tj. stan konserwacji, twórcę, pochodzenie, wartość w dniu nabycia, czas i miejsca powstania, materiał i techniki wykonania, wymiary (wysokość, szerokość, głębokość), określenie cech charakterystycznych (§ 3 ust. 1 rozporządzenia w sprawie ewidencjonowania zabytków);
- wpisy w księgach zostały dokonane w sposób trwały i czytelny (§ 3 ust. 4 rozporządzenia w sprawie ewidencjonowania zabytków);
- wpisu do księgi inwentarzowej dokonano w ciągu 60 dni od dnia objęcia w posiadanie (§ 3 ust. 3 rozporządzenia w sprawie ewidencjonowania zabytków);
- zabytki zostały oznakowane (obrazy czarnym markerem na odwrocie w dolnej części ramy, meble posiadały przyklejone od spodu kartki z opisem zgodnie z § 6 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie ewidencjonowania zabytków).

W odniesieniu do próby objętej badaniem – przestrzegano zasad ustalonych przez Dyrektora w Instrukcji znakowania zbiorów Muzeum⁴¹ oraz w zarządzeniu nr 36/2025 Dyrektora z 13 maja 2025 r. w sprawie zasad i sposobu ewidencjonowania zbiorów w Muzeum Narodowym w Lublinie oraz rodzajów prowadzonej dokumentacji.

(akta kontroli tom II str. 12-36, 440-441)

1.4.2. W Muzeum sporządzono POZN dla Zamku Lubelskiego i POZN dla Kaplicy Trójcy Świętej. Oba dokumenty, wykonane we wrześniu 2025 r., zostały uzgodnione z Lubelskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków (dalej: LWKZ) i zatwierdzone przez Prezydenta Miasta Lublin. POZN dla Oddziału Muzeum Historii Miasta Lublina i Filii - Muzeum Dworek Wincentego Pola w Lublinie zostały sporządzone w październiku 2025 r., tj. w trakcie kontroli NIK.

Dyrektor w wyjaśnieniu nie odniosła się do przyczyn późnego sporządzenia planów ochrony zabytków nieruchomych dla siedziby głównej i oddziałów, stwierdziła, że POZ z 1996 r. obejmował siedzibę główną i oddziały zamiejscowe.

Plan z 1996 r. dotyczył zabytków ruchomych, a jego struktura organizacyjna była nieaktualna, zawierała trzy jednostki niewymienione w Statucie Muzeum⁴², tj.: Muzeum Regionalne w Łęcznej ul. Bóźniczka 17; Muzeum Regionalne w Lubartowie ul. Kościuszki; Muzeum Historii Ratusza i Trybunału Koronnego, Rynek 1. Ponadto Plan z 1996 r. nie ujmował Oddziału Muzeum Ziemi Wschodnich Dawnej Rzeczypospolitej, a adres siedziby Muzeum Czechowicza w Lublinie w Planie z 1996 r. był nieaktualny.

(akta kontroli tom II str. 228-261, 442, 548, 566, 474-545)

Dyrektor wyjaśniła, że nie zwracała się do LWKZ z wnioskiem o decyzję w sprawie „Technicznego projektu zabezpieczenia zabytku”, o którym mowa w ust. 4 pkt 1 Instrukcji. Przedstawiła pismo z 28 listopada 2025 r., w którym LWKZ poinformował, że zgodnie z § 4 pkt 1 rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków plan ochrony zabytków jednostek organizacyjnych uzgadnia wojewódzki konserwator zabytków, według ust. 4 Instrukcji „Techniczny projekt zabezpieczenia zabytku” stanowi podstawowy składnik planu ochrony zabytków nieruchomych jednostki organizacyjnej, w związku z tym, zgodnie z przyjętą w latach ubiegłych praktyką, LWKZ nie wydaje

⁴⁰ Dz. U. z 2004 r. Nr 202 poz. 2073, ze zm., dalej: rozporządzenie w sprawie ewidencjonowania zabytków.

⁴¹ Zarządzenie nr 38/2022 z 26 kwietnia 2022 r. w sprawie wprowadzenia instrukcji znakowania zbiorów Muzeum Narodowego w Lublinie.

⁴² Zarządzenie MKiDN z 30 września 2020r. w sprawie nadania statutu Muzeum Narodowemu w Lublinie.

decyzji administracyjnej w sprawie zatwierdzenia „Technicznego projektu...”, uzgadnia je natomiast w trybie przyjętym dla uzgadniania planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych. Dyrektor wyjaśniła ponadto, że sposoby zabezpieczenia zabytków nieruchomych przygotowanych w POZN nie wymagały wydania decyzji administracyjnej ani przygotowania zaawansowanej dokumentacji technicznej, nie zakładały ingerencji w substancję budynku lub zmianę jego wyglądu, podlegały uzgodnieniu z LWKZ i Prezydentem Miasta.

(akta kontroli tom II str. 228-271, 451-469)

POZ sporządzony w marcu 2024 r., został uzgodniony z LWKZ i zatwierdzony przez Prezydenta Miasta Lublin. Arkusz aktualizacji POZ zawierał zapis informujący o aktualizacji na dzień 31 marca 2025 r.

W dziale II „Sprawozdania z działalności muzeum i instytucji paramuzealnej K-02 za rok 2024” (wg stanu na 31 grudnia), wyszczególniono: 181 894 szt. muzealiów i 48 941 szt. depozytów. Ujęte w sprawozdaniu K-02 zbiory muzealne obejmowały siedzibę główną i jednostki organizacyjne Muzeum.

Według POZ i planów ochrony zabytków ruchomych sporządzonych dla poszczególnych oddziałów i filii Muzeum, liczba zabytków ruchomych wynosiła łącznie 47 443 szt. (nie określono liczby depozytów).

(akta kontroli tom II str. 1-6, 37-227, 440-441)

Dyrektor w sprawie różnicy pomiędzy liczbą sztuk zabytków ruchomych wyszczególnionych w sprawozdaniu K-02 i wyszczególnionych w POZ wyjaśniła m.in., że: POZ obejmuje obiekty zabytkowe znajdujące się w posiadaniu instytucji, co bezpośrednio wynika z pkt 10 na str. 17 ww. Planu. Natomiast wykaz obiektów ujętych w załączniku nr 2 stanowi zbiór muzealiów, co do których podjęcie decyzji o sposobie ochrony powinno nastąpić w pierwszej kolejności po identyfikacji zagrożenia. Taki system ochrony gwarantuje skuteczność oraz bezpośrednio wynika z obowiązujących przepisów, w tym z treści ww. rozporządzenia. Przyjęcie takiego rozwiązania jest zgodne z wytycznymi NIM.

(akta kontroli tom II str.1-6, 414-428, 440-441)

Oprócz POZ Muzeum posiadało Plan z 1996 r. uzgodniony 8 stycznia 1997 r. z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, Wojewódzkim Inspektorem ds. Ochrony Dóbr Kultury oraz z Szefem Miejskiego Inspektoratu OC w Lublinie. Plan ten był nieaktualny pod względem struktury organizacyjnej i wykazów muzealiów przeznaczonych do ewakuacji, zawierał m.in. nazwy przedsiębiorstw współpracujących z Muzeum w zakresie ewakuacji, wykreślonych z rejestru KRS w 2008 r. (np. LPBP „Przemysłówka” wykreślona z KRS 18 grudnia 2008 r.).

Dyrektor nie przedłożyła do kontroli aktualizacji Planu z 1996 r., przekazała natomiast nowy POZ opracowany w marcu 2024 r. uzgodniony z LWKZ i Prezydentem Miasta.

Wyjaśniła, że nie jest w stanie przekazać wszystkich dokumentów potwierdzających takie działania ze względu m.in. na przejście na emeryturę osoby odpowiedzialnej za aktualizację. Z okresu objętego kontrolą Dyrektor przedstawiła pismo przewodnie z 6 kwietnia 2023 r., skierowane do LWKZ informujące o braku zmian w aktualnym planie ochrony zabytków oraz informujące, że MNWL jest w trakcie opracowywania nowych planów ochrony zabytków na

wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych⁴³. Poinformowała, że POZ powstał w marcu 2024 r. z uwagi na okoliczności, które uniemożliwiały wcześniejsze opracowanie nowej, kompleksowej dokumentacji. W latach poprzednich prowadzony był generalny remont siedziby głównej Muzeum, zakończony dopiero na koniec 2020 r., co pozwoliło na ponowne uruchomienie obiektu i rozpoczęcie jego pełnego funkcjonowania od 2021 r. W tym czasie nastąpiła również zmiana na stanowisku osoby odpowiedzialnej za realizację tego zadania, co wiązało się z koniecznością dostosowania planu do aktualnych warunków technicznych i organizacyjnych Muzeum.

(akta kontroli tom II str. 228-261, 414-428, 440-441)

Muzeum posiadało „Kartę projektową – część socjalno-organizacyjną” sporządzoną w 1997 r. uzgodnioną z Wojewódzkim Oddziałem Państwowej Służby Ochrony Zabytków i Szefem Miejskiego Inspektoratu OC w Lublinie.

Dyrektor wyjaśniła, że ww. dokument został sporządzony w 1997 r. stanowiąc dodatkowy odrębny załącznik do Planu z 1996 r.

W POZ przewidziano zabezpieczenie zbiorów w miejscu ich przechowywania, a w punkcie 5.5.d. i 10.6 POZ także ewakuację najcenniejszych zbiorów poza miejscowością ich stałego przechowywania, wskazując bezpieczną lokalizację poza główną siedzibą Muzeum. Dyrektor przedstawiła również dokument z klauzulą „zastrzeżone”, który obejmował 50 obiektów dla Muzeum i poinformowała, że wymienione muzealia były najcenniejsze i planowane do ochrony w pierwszej kolejności. Dodała, że Muzeum planuje aktualizację POZ w 2025 r. z uwzględnieniem tego wykazu jako załącznika i bardziej precyzyjnym podziałem zabytków przeznaczonych do ewakuacji. Zabytki ujęte w załączniku nr 2 POZ, w zależności od sytuacji i posiadanych możliwości mogą być ewakuowane poza siedzibę Muzeum.

(akta kontroli tom II str. 37-227, 417-428)

Analiza POZ w zakresie zabytków ruchomych pod względem wymogów określonych w Instrukcji wykazała, że dokument sporządzono niezgodnie z załącznikiem nr 4 do Instrukcji, co opisano szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

1.4.3. W punkcie 13 POZ określono „Wykaz zbiorczy zabytków ruchomych” jako zbiorczy wykaz zabytków ruchomych planowanych do ochrony w miejscu eksponowania lub przemieszczenia w obrębie obiektów Muzeum (załącznik nr 2 do POZ). Wykaz ten nie był podzielony na części z przeznaczeniem do ewakuacji w pierwszej, drugiej czy trzeciej kolejności, do czego zobowiązywały wytyczne NIM, ujęte w dokumencie pt. „Zalecenia dla muzeów w zakresie przygotowania do sytuacji kryzysowej i wojny”⁴⁴.

(akta kontroli tom II str. 37-227)

Dyrektor wyjaśniła m.in., że obecne działania podejmowane w Muzeum zmierzają do pełnego wdrożenia systemu kategoryzacji muzealiów zgodnie z wytycznymi NIM obejmującego trzy grupy priorytetowe: A, B i C. Podział ten jest rekomendowany w „Zaleceniach dla muzeów w zakresie przygotowania do sytuacji kryzysowej i wojny” jako narzędzie umożliwiające realistyczne, proporcjonalne i wykonalne planowanie zabezpieczenia oraz ewakuacji zbiorów. Ostateczna

⁴³ Ponadto Dyrektor przedstawiła następujące pisma przewodnie informujące o aktualizacji planów ochrony zabytków skierowane do LWKZ: z 18 marca 2022 r. (dotyczące 2021 r.), z 31 marca 2021 r. (dotyczące 2020 r.) oraz pismo skierowane do Dyrektora Wydziału Bezpieczeństwa Mieszkańców i Zarządzania Kryzysowego UM Lublin z 6 kwietnia 2017 r.

⁴⁴ <https://nim.gov.pl/baza-wiedzy/zalecenia-dla-muzeow-w-zakresie-przygotowania-do-sytuacji-kryzysowej-i-wojny>.

kategoryzacja nadana zabytkom przez Muzeum zostanie uwzględniona przy najbliższej aktualizacji POZ.

(akta kontroli tom II str. 37-227, 414-428)

Zatrudnione osoby przewidziane do poszczególnych czynności związanych z zabezpieczaniem zbiorów potwierdziły przyjęcie do wiadomości i stosowania zakres działania i odpowiedzialności w wymienionym zakresie. Osoby reklamowane na wypadek konfliktu zbrojnego (zał. nr 4 oraz pkt 11 POZ z marca 2024 r.), były zatrudnione w Muzeum na dzień 31 października 2025 r.

(akta kontroli tom II str. 55-57, 62-63, 414-428)

W trakcie oględzin miejsca przewidzianego w POZ do ewakuacji zbiorów poza siedzibę Muzeum stwierdzono, że przygotowane miejsce bezpiecznej lokalizacji zapewniało warunki do przechowywania zabytków. W decyzji administracyjnej z 1996 r. w sprawie przeznaczenia do wykonania świadczeń na rzecz obrony, wydanej bezterminowo, wskazano adres i pomieszczenia ujęte w POZ. Pomieszczenia w siedzibie głównej Muzeum przeznaczone do gromadzenia zbiorów w sytuacjach kryzysowych zostały wyposażone w urządzenia do utrzymywania odpowiedniej atmosfery – nawilżacze, osuszacze i urządzenia pomiarowe, termometry i higrometry i zapewniały dobre warunki do przechowywania muzealiów. Muzealia w magazynie numizmatycznym, militariów, archeologicznym i etnograficznym przechowywane były w opakowaniach (w kartonach lub zabezpieczone na belach) gotowych do transportu.

(akta kontroli tom II str. 174-210, 275-286)

1.4.4. MNWL zostało zobowiązane do sporządzenia Planu Operacyjnego Funkcjonowania Muzeum⁴⁵ na podstawie zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 6 października 2023 r. w sprawie organizacji i sposobu wykonywania zadań w ramach obowiązku obrony⁴⁶. W § 8 ust 1 pkt 2 ww. zarządzenia wskazano, że do zadań wykonywanych w obszarze planowania operacyjnego należy przygotowanie planów operacyjnych funkcjonowania jednostek organizacyjnych w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny wraz z załącznikami, które sporządzają kierownicy tych jednostek oraz przedsiębiorcy. W Muzeum nie opracowano oraz nie przyjęto do stosowania POF.

Dyrektor wyjaśniła m.in., że podjęła działania mające na celu opracowanie POF. Zarządzeniem Dyrektora nr 22/2024 z 29 marca 2024 r. powołano Pełnomocnika ds. Ochrony Informacji Niejawnych. W dniu 22 sierpnia 2024 r. wydano zarządzenie nr 54/2024 w sprawie określenia stanowisk pracy, z którymi może łączyć się dostęp do informacji niejawnych. Na podstawie ww. zarządzenia, Pełnomocnik ds. Ochrony Informacji Niejawnych przeszkolił wskazanych pracowników w zakresie zasad ochrony informacji niejawnych. Ukończenie szkolenia potwierdzano zaświadczeniami, a przeszkolone osoby zostały upoważnione przez Dyrektora do dostępu do informacji niejawnych o klauzuli „zastrzeżone”. Ponadto, zarządzeniem Dyrektora nr 55/2024 z 22 sierpnia 2024 r., wprowadzono do stosowania dokumenty regulujące ochronę informacji niejawnych w instytucji, w tym: plan ochrony informacji niejawnych, dokumentację określającą poziom zagrożeń oraz środki bezpieczeństwa fizycznego, stosowane do zabezpieczania informacji niejawnych oraz instrukcję określającą sposób i tryb przetwarzania informacji niejawnych o klauzuli „zastrzeżone”. Dyrektor zgłosiła dwóch pracowników Muzeum do udziału w specjalistycznym szkoleniu organizowanym przez Dyrektora Departamentu

⁴⁵ Dalej: POF.

⁴⁶ Dz. Urz. MKiDN poz. 54, dalej: zarządzenie w sprawie organizacji i sposobu wykonywania zadań w ramach obowiązku obrony.

Bezpieczeństwa Teleinformatycznego ABW 16 września 2025 r. Zwrócono się telefonicznie do MKiDN o wytyczne niezbędne do sporządzania POF, jednak w odpowiedzi uzyskano informację, że z uwagi na nową Strategię Bezpieczeństwa Narodowego przyjętą 25 lipca 2025 r., wytyczne zostaną przekazane Muzeum w 2026 r. Wskazała również, że Muzeum nie mogło opracować ww. planu z uwagi na brak wytycznych, które są niezbędne do sporządzenia takiego dokumentu. Pomimo podjęcia działań przez Dyrektora mających na celu przygotowanie do opracowania POF ustalono, że MNWL nie spełniało niektórych wymogów związanych z przetwarzaniem informacji niejawnych na potrzeby procesu planowania operacyjnego. Nie zapewniono m.in. systemu teleinformatycznego, przeznaczonego do przetwarzania informacji niejawnych, odpowiedniego do klauzuli przetwarzanych informacji, do czego zobowiązywał § 6 ust 9 pkt 4 zarządzenia w sprawie organizacji i sposobu wykonywania zadań w ramach obowiązku obrony. Opisano to szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli tom I str. 47, 435-441, 497-500)

1.4.5. Zarządzeniem nr 49/2025 Dyrektora z 3 czerwca 2025 r. powołano zespół zadaniowy ds. Bezpieczeństwa Muzeum oraz Ochrony Zabytków na wypadek Konfliktu Zbrojnego i Sytuacji Kryzysowych⁴⁷. Do zadań tego zespołu należało m.in. analizowanie ryzyka i ocena zagrożeń mogących mieć wpływ na bezpieczeństwo MNWL i jego zbiorów, opracowywanie raportów i rekomendacji dla Dyrektora w zakresie bezpieczeństwa i ochrony zbiorów, opracowywanie i aktualizacja procedur bezpieczeństwa ewakuacji zbiorów oraz aktualizowanie istniejących POZ. W okresie objętym kontrolą przeprowadzono m.in. następujące szkolenia:

- 25 lutego 2022 r. pn. *Organizacja i sposób ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego w związku z rozpoczęciem konfliktu zbrojnego na Ukrainie*, w którym wzięło udział 19 osób, tj. 11,59% zatrudnionych;
- 16 listopada 2022 r. pn. *Aktualny stan bezpieczeństwa Muzeum i jego zbiorów, a także przypomnienie oraz przygotowanie do aktualizacji POZ na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych*, w którym wzięło udział 84 osoby, tj. 49,41% zatrudnionych;
- 12 grudnia 2024 r. i 29 września 2025 r. pn. *Przygotowanie i przeprowadzenie ćwiczenia obronnego w Muzeum Narodowym w Lublinie*, które przeprowadzono dwukrotnie⁴⁸, w pierwszym terminie przeszkolono 28 uczestników, tj. 15,38 % zatrudnionych, a w drugim terminie 60 uczestników, tj. 32,26 % zatrudnionych.

Dyrektor wyjaśniła, że nie realizowano zadań, programów ani projektów odnoszących się do ochrony dóbr kultury na terytorium Ukrainy, nie przekazywano zasobów, środków finansowych, materiałowych i osobowych w ramach wsparcia. Nie wystąpiły również skutki, które mogłyby mieć wpływ na zabezpieczenie i ochronę siedziby oraz zbiorów własnych.

(akta kontroli tom I str. 45-46, 48-80, 171-185)

1.5. W MNWL opracowano Instrukcję postępowania w sytuacjach szczególnych z 2 grudnia 2021 r., która stanowiła załącznik do POM z 2 grudnia 2021 r. W obowiązującej instrukcji określono zagrożenia, które mogą wystąpić oraz opisano zasady postępowania w takich sytuacjach.

Dyrektor wyjaśniła, że działania związane z zawiadamianiem odpowiednich podmiotów są podejmowane na podstawie opracowanych POM.

⁴⁷ Dalej: zespół ds. bezpieczeństwa.

⁴⁸ 12.12.2024 r. i 29.09.2025 r.

W latach 2022-2025⁴⁹ wystąpiły dwa zdarzenia, tj.: usiłowanie włamania oraz akt wandalizmu⁵⁰, które wraz z podjętymi przez MNwL działaniami zostały odpowiednio udokumentowane, a informację o nich przekazano właściwym organom w dniu ich wystąpienia. Dyrektor wyjaśniła, że nie aktualizowano POM w związku z wystąpieniem sytuacji kryzysowych, ponieważ obowiązujące procedury okazały się być skuteczne.

(akta kontroli tom I str. 171-210, tom II str. 3-177)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności Muzeum w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Nieokreślenie w Instrukcji przygotowania zbiorów do ewakuacji stref zagrożeń oraz dróg ewakuacji zbiorów, co było niezgodne z § 28 pkt 2 i 3 w związku z § 30 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów Muzeum.

Dyrektor wyjaśniła, że zgodnie z obowiązującą w Muzeum instrukcją przygotowania zbiorów do ewakuacji, drogi ewakuacji oraz strefy zagrożenia wyznacza Dyrektor lub osoba przez niego wyznaczona w razie powstania zagrożenia. Stwierdziła, że nie jest możliwe jednoznaczne i trwałe wyznaczenie dróg ewakuacji oraz stref zagrożeń w budynku Muzeum na wypadek sytuacji kryzysowych, ponieważ każda z nich charakteryzuje się odmiennym przebiegiem, dynamiką i zasięgiem oddziaływania. Poinformowała, że takie podejście zapewnia większą skuteczność działań, umożliwia szybkie podejmowanie decyzji adekwatnych do sytuacji i minimalizuje ryzyko utraty lub uszkodzenia zbiorów muzealnych, a elastyczne planowanie ewakuacji stanowi podstawę efektywnego systemu zarządzania bezpieczeństwem zbiorów w warunkach zmiennych i nieprzewidywalnych sytuacji. Stwierdziła, że mimo iż § 30 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów Muzeum stanowi, że Instrukcja przygotowania zbiorów do ewakuacji powinna zawierać elementy określone w § 28, to nie można uznać, że intencją ustawodawcy było wskazanie w sposób trwały stref zagrożenia i dróg ewakuacji zbiorów, o czym świadczy także okoliczność braku wskazania sposobu określania wytycznych.

Najwyższa Izba Kontroli nie podziela powyższego stanowiska, bowiem powołany przepis wprost stanowi, że ewakuację zbiorów realizuje się na podstawie instrukcji przygotowania zbiorów do ewakuacji oraz zobowiązuje do zawarcia w instrukcji wszystkich elementów, o których mowa w § 28 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów Muzeum.

(akta kontroli tom I str. 131-146, 324-337, 449-463, tom II str. 265-271, 424-425)

2. Niewykonanie w 2023 r. przeglądów SSP, KD, SSWN, CCTV, do czego MNwL było zobowiązane na podstawie § 14 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów Muzeum.

Zgodnie ze wskazaniami norm dotyczących eksploatacji i konserwacji, przeglądy SSP powinny być dokonywane raz na kwartał, w Muzeum nie wykonywano ich w okresie od 14 grudnia 2022 r. do 29 września 2023 r. Przeglądy systemów KD, SSWN i CCTV powinny być przeprowadzane raz na pół roku. W przypadku KD i CCTV nie wykonano ich w okresie między 30 września 2022 r. a 14 lutego 2024 r. a odnośnie do SSWN między 30 września 2022 r. a 29 września 2023 r.

Dyrektor wyjaśniła, że brak wymaganych przeglądów wynika ze zmian osobowych na stanowisku Szefa Ochrony. Wskazała, że nie jest możliwe ustalenie przyczyny niewykonywania przeglądów w terminie, ponieważ osoba odpowiedzialna za ten obszar nie jest już zatrudniona w Muzeum.

⁴⁹ Wg stanu na 30 października 2025 r.

⁵⁰ Tj. zniszczenie muru ceglanego.

3. Brak przygotowania organizacyjnego do elektronicznego przetwarzania informacji niejawnych skutkujące nieopracowaniem POF, co było niezgodne z § 8 ust 1 pkt 2 oraz § 6 ust. 9 pkt 4 zarządzenia w sprawie organizacji i sposobu wykonywania zadań w ramach obowiązku obrony. Według § 8 ust 1 pkt 2 tego zarządzenia, Muzeum było zobowiązane do opracowania POF.

Stosownie do § 6 ust. 9 pkt 4 zarządzenia w sprawie organizacji i sposobu wykonywania zadań w ramach obowiązku obrony, do zadań obronnych należało zapewnienie systemu teleinformatycznego, przeznaczonego do przetwarzania informacji niejawnych, odpowiedniego do klauzuli przetwarzanych informacji, którego Muzeum nie posiadało.

Dyrektor wyjaśniła, że MNwL zwróciło się do MKiDN z prośbą o przekazanie niezbędnych wytycznych do sporządzania POF, jednak w trakcie rozmowy telefonicznej uzyskano informację, że z uwagi na nową Strategię Bezpieczeństwa Narodowego przyjętą 25 lipca 2025 r., wytyczne zostaną przekazane Muzeum w 2026 r.

Z informacji uzyskanych przez NIK z MKiDN, wynika, że nieprzekazanie wytycznych do przygotowania POF było spowodowane brakiem przygotowania Muzeum do realizacji zadań obronnych w trybie niejawnym, tj. na dzień 19 listopada 2025 r. MKiDN nie mogło przekazać dokumentu dotyczącego planowania operacyjnego w formie elektronicznej do Muzeum, ponieważ nie został zakończony proces przygotowania bezpiecznego stanowiska komputerowego do przetwarzania informacji niejawnych.

W powyższej sprawie Dyrektor wyjaśniła, że w Muzeum zapewniono warunki do przetwarzania informacji niejawnych. Pierwszym etapem w tym zakresie było wydanie zarządzenia, w którym określono stanowiska pracy, z którymi może się łączyć dostęp do informacji niejawnych.

Pełnomocnik ds. informacji niejawnych przeszkolił osoby zatrudnione na stanowiskach wskazanych w ww. zarządzeniu z zasad przetwarzania informacji niejawnych, a ukończone szkolenia potwierdzano zaświadczeniami. Poinformowała, że wydała zarządzenie dotyczące wprowadzenia do stosowania dokumentów regulujących ochronę informacji niejawnych, tj. plan ochrony informacji niejawnych, dokumentację określającą poziom zagrożeń i środki bezpieczeństwa fizycznego oraz instrukcję określającą sposób i tryb przetwarzania informacji niejawnych o klauzuli „zastrzeżone”. Kolejnym działaniem było zgłoszenie pismem nr OIN.0141.02.2025 z 16 września 2025 r. dwóch pracowników⁵¹ do udziału w specjalistycznym szkoleniu organizowanym przez Dyrektora Departamentu Bezpieczeństwa Teleinformatycznego ABW. Stwierdziła, że sporządzenie POF bez otrzymania wytycznych, nie było możliwe.

(akta kontroli tom I str. 47, 435-441, 497-500)

Z ustaleń kontroli wynika, że Dyrektor nie zrealizowała jednego z zadań obronnych określonych w § 6 ust. 9 pkt 4 wymienionego zarządzenia, tj. nie zapewniła niejawnego systemu teleinformatycznego niezbędnego do realizacji procesu planowania operacyjnego, a tym samym do możliwości opracowania POF. Zgłoszenie pracowników do udziału w specjalistycznym szkoleniu organizowanym przez Dyrektora Departamentu Bezpieczeństwa Teleinformatycznego ABW nastąpiło dopiero 16 września 2025 r., tj. po upływie ponad dwóch lat od wejścia w życie ww. zarządzenia.

4. [...]*

(akta kontroli tom II str. 37-227, 263, 268)

⁵¹Tj. inspektora bezpieczeństwa teleinformatycznego i administratora systemu teleinformatycznego.

Ocena cząstkowa

W MNwL, co do zasady rzetelnie i prawidłowo, realizowano zadania w zakresie zabezpieczania oraz ochrony zbiorów i siedziby Muzeum na wypadek sytuacji kryzysowych, mimo że dokumenty składające się na politykę bezpieczeństwa Muzeum, nie zawierały niektórych elementów wymaganych przepisami prawa. W szczególności dotyczyło to instrukcji przygotowania zbiorów do ewakuacji. Ponadto, POM nie został zaktualizowany, mimo że zgodnie z art. 7 ust. 2 pkt 2 i 3 ustawy o ochronie osób i mienia powinien podawać ocenę aktualnego stanu bezpieczeństwa i ochrony jednostki. W Muzeum przeprowadzano coroczne analizy stanu zabezpieczenia przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem, o których mowa w § 15 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów Muzeum, a zastosowane zabezpieczenia spełniały wymogi ww. rozporządzenia. Nie dokonano jednak niektórych wymaganych przeglądów zabezpieczeń elektronicznych. W celu możliwie najlepszej ochrony przeciwpożarowej zainstalowano SSP oraz zapewniono prawidłową ochronę fizyczną oraz całodobową ochronę obiektu. W sposób prawidłowy realizowano również transport muzealiów oraz organizowano ochronę zbiorów podczas ich przewożenia. Ponadto podjęto działania mające na celu przygotowanie instytucji na wypadek sytuacji kryzysowych, które polegały m.in. na powołaniu zespołu ds. bezpieczeństwa Muzeum oraz ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych. W MNwL nie zapewniono jednak warunków do przetwarzania informacji niejawnych, co skutkowało nieopracowaniem POF, mimo że Muzeum zostało do tego zobowiązane już w 2023 r. Prawidłowo ewidencjonowano zabytki podlegające ochronie, zgodnie z wymogami § 3 – § 6 rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków oraz przepisami wewnętrznymi Muzeum. Opracowany w MNwL wykaz zbiorczy zabytków ruchomych, stanowiący załącznik nr 2 do POZ, nie był jednak w pełni zgodny z załącznikiem nr 4 do Instrukcji, nie zawierał bowiem tras przewozu zabytków do miejsc bezpiecznej lokalizacji, a także ciężaru muzealiów przeznaczonych do przemieszczenia czy ewakuacji.

2. Wydatkowanie środków publicznych na zabezpieczanie oraz ochronę zbiorów i siedzib muzeum na wypadek sytuacji kryzysowych

Opis stanu faktycznego

2.1.1. W 2022 r. przychody Muzeum zostały zaplanowane w kwocie 29 447 000 zł i zostały zrealizowane w wysokości 29 313 912 zł, w tym:

- przychody własne – 6 386 441 zł (sprzedaż biletów, publikacji i pamiątek);
- dotacje i subwencje z budżetu państwa – 22 330 506 zł;
- środki z Unii Europejskiej i innych jednostek sektora finansów publicznych – 124 347 zł;
- pozostałe – 472 618 zł (odsetki od depozytów u Ministra Finansów, odszkodowania, darowizny).

W 2023 r. zaplanowane przychody wyniosły 33 018 408 zł, a zrealizowane w wysokości 32 432 983 zł, w tym:

- przychody własne – 4 305 406 zł (sprzedaż biletów, publikacji i pamiątek);
- dotacje i subwencje z budżetu państwa – 26 270 817 zł;
- środki z Unii Europejskiej i innych jednostek sektora finansów publicznych – 1 136 284 zł;
- pozostałe – 720 476 zł (odsetki od depozytów u Ministra Finansów, odszkodowania, darowizny).

W 2024 r. zaplanowane przychody wyniosły 31 246 039 zł, a zrealizowane w wysokości 30 858 439 zł, w tym:

- przychody własne – 4 160 717 zł (sprzedaż biletów, publikacji i pamiątek);
- dotacje i subwencje z budżetu państwa – 25 927 940 zł;
- środki z Unii Europejskiej i innych jednostek sektora finansów publicznych – 266 518 zł;
- pozostałe – 503 264 zł (odsetki od depozytów u Ministra Finansów, odszkodowania, darowizny).

W 2025 r. zaplanowane przychody wyniosły 31 931 787 zł, a zrealizowane na dzień 30 czerwca w wysokości 17 579 464,93 zł, w tym:

- przychody własne – 2 442 805,11 zł (sprzedaż biletów, publikacji i pamiątek);
- dotacje i subwencje z budżetu państwa – 14 838 807 zł;
- środki z Unii Europejskiej i innych jednostek sektora finansów publicznych – 11 427 zł;
- pozostałe – 286 425,82 zł (odsetki od depozytów u Ministra Finansów, darowizny, odszkodowania).

(akta kontroli tom II str. 294-297)

Wysokość planowanych w 2022 r. wydatków bieżących wyniosła 25 011 000 zł, a wykonanie 23 553 696 zł; w 2023 r. było to odpowiednio: 29 966 960 zł i 28 334 115 zł; w 2024 r. 27 952 793 zł i 26 707 367 zł i w 2025 r. (według stanu na dzień 30 czerwca) 29 148 120 zł i 13 237 202 zł.

Główne kategorie wydatków bieżących w latach 2022-2025 (do 30 czerwca) obejmowały:

- materiały i energię w 2022 r. plan wyniósł 1 907 000 zł, a wykonanie 1 648 114 zł; w 2023 r. plan 2 780 688 zł, wykonanie 2 351 254 zł; w 2024 r. plan 2 652 253 zł, wykonanie 2 112 635 zł i w 2025 r. plan 2 143 257 zł, wykonanie 944 814 zł;
- usługi obce (głównie koszt realizacji wystaw czasowych, remontów i utrzymania obiektów) w 2022 r. plan 7 349 000 zł (w tym wydatki na utrzymanie i remonty obiektów 2 884 313 zł), wykonanie 6 811 278 zł (w tym wydatki na utrzymanie i remonty obiektów 2 823 400 zł); w 2023 r. plan 8 227 542 zł (w tym wydatki na utrzymanie i remonty obiektów 3 875 848 zł), wykonanie 8 119 247 zł (w tym wydatki na utrzymanie i remonty obiektów 3 731 446 zł); w 2024 r. plan 4 504 316 zł (w tym wydatki na utrzymanie i remonty obiektów 1 439 218 zł), wykonanie 4 132 237 zł (w tym wydatki na utrzymanie i remonty obiektów 1 382 810 zł); i w 2025 r. plan 4 462 061 zł (w tym wydatki na utrzymanie i remonty obiektów 2 218 700 zł), wykonanie 2 026 732 zł (w tym wydatki na utrzymanie i remonty obiektów 714 822 zł);
- wynagrodzenia w 2022 r. plan 11 441 000 zł, a wykonanie 11 349 906 zł; w 2023 r. plan 13 726 313 zł, wykonanie 13 562 209 zł; w 2024 r. plan 16 014 993 zł, wykonanie 15 954 919 zł i w 2025 r. plan 17 251 287 zł, a wykonanie 7 772 433 zł;
- świadczenia na rzecz osób fizycznych i składki (ZFŚS, ZUS, FP, PPK) w 2022 r. plan 2 664 000 zł, wykonanie 2 471 596 zł; w 2023 r. plan 3 285 823 zł, wykonanie 2 995 184 zł; w 2024 r. plan 3 578 429 zł, wykonanie 3 443 283 zł; w 2025 r. plan 3 988 972 zł, wykonanie 1 998 034 zł;
- podatki, opłaty i pozostałe koszty w 2022 r. plan 1 350 300 zł, a wykonanie 1 272 802 zł; w 2023 r. plan 1 946 594 zł, wykonanie 1 346 221 zł; w 2024 r. plan 1 202 802 zł, wykonanie 1 064 293 zł i w 2025 r. plan 1 302 543 zł, a wykonanie 495 188 zł.

(akta kontroli tom II str. 294-297)

Wysokość planowanych wydatków inwestycyjnych wyniosła w 2022 r. 3 937 000 zł, a wykonanie 2 242 519 zł (1 214 519 zł budżet państwa, 980 000 zł środki własne i 48 000 zł środki UE); w 2023 r. plan wyniósł 2 2384 254 zł, wykonanie 20 220 601 zł (16 306 601 zł budżet państwa i 3 914 000 zł środki własne); w 2024 r. planowano wydatki inwestycyjne w wysokości 15 719 944 zł,

zrealizowano w kwocie 15 559 724 zł (12 797 394 zł z budżetu państwa i 2 762 330 zł ze środków własnych) i w 2025 r. (do 30 czerwca) plan wyniósł 56 113 895 zł, a zrealizowano wydatki w wysokości 14 418 210 zł (14 332 079 zł z budżetu państwa i 86 131 zł z dochodów własnych).

(akta kontroli tom II str. 294)

Zastępca Dyrektora wyjaśniła, że po inwazji Rosji na Ukrainę nie wydatkowano środków publicznych na pomoc w zakresie ochrony dóbr kultury dziedzictwa polskiego znajdującego się na terenie Ukrainy.

(akta kontroli tom II str. 298-304)

2.1.2. W sprawie planowania środków finansowych Dyrektor wyjaśniła, że w latach 2022-2025 (do 28 listopada) szacowanie środków niezbędnych do realizacji zadań w zakresie zabezpieczenia i ochrony muzeum było dokonywane przez pracowników odpowiedzialnych za poszczególne zakresy i przekazywane do księgowości w celu ujęcia w planie finansowym. Na podstawie informacji zawartych w POM, określającym strukturę organizacyjną, wyposażenie i etaty WSO, dokonywano zakupów umundurowania, środków ochrony, organizowano szkolenia i badania lekarskie. Na tej podstawie szacowano również niezbędne środki finansowe na zakup i utrzymanie systemów alarmowych, CCTV, KD oraz SSP.

Pracownik zatrudniony w Muzeum na stanowisku inspektora nadzoru budowlanego na bieżąco kontrolował stan budynków i pomieszczeń, weryfikował ich stan techniczny, sporządzał odpowiednie protokoły i zalecenia, a także wskazywał konieczne do wykonania prace remontowe.

(akta kontroli tom II str. 307-311)

W ramach zadań realizowanych w zakresie zabezpieczenia i ochrony MNwL na wypadek sytuacji kryzysowych planowano i wykorzystano środki finansowe na następujące przedsięwzięcia:

- monitoring, zabezpieczenie przeciwpożarowe, przeglądy techniczne, czynności konserwacyjne, zakupy środków gaśniczych w 2022 r. zaplanowano kwotę 304 350 zł, a zrealizowano w wysokości 208 974 zł; w 2023 r. było to odpowiednio 339 442 zł i 292 336 zł; w 2024 r. 123 970 zł (planowane i zrealizowane) i w 2025 r. (I półrocze) odpowiednio: 224 055 zł i 93 818 zł;
- dozór sal wystawowych (usługi zewnętrzne) w 2022 r. zaplanowano 1 227 450 zł, a zrealizowano na kwotę 1 227 111 zł, w 2023 r. było to odpowiednio: 1 476 700 zł i 1 412 060 zł, w 2024 r. 1 208 408 zł i 1 152 000 zł i w 2025 r. (I półrocze) 1 428 000 zł i 621 392 zł;
- ochrona zbiorów w czasie transportu w 2022 r. zaplanowano i wykonano na kwotę 430 438 zł; w 2023 r. było to odpowiednio 979 238 zł; w 2024 r. 179 181 zł i w 2025 r. (I półrocze) zaplanowano na kwotę 632 144 zł, a zrealizowano w wysokości 366 414 zł.

Poniesione przez Muzeum koszty na utrzymanie bieżące pochodziły z budżetu państwa.

(akta kontroli tom II str. 445-450)

W przypadku niewystarczających środków finansowych na realizację planowanych zadań Muzeum podejmowało działania polegające na :

- występowaniu do MKiDN z wnioskami o przyznanie dotacji celowych na realizację prac remontowo-konserwatorskich oraz inwestycyjnych, niezbędnych do właściwego zabezpieczenia i ochrony zbiorów Muzeum;
- wnioskowanie do MKiDN o zwiększenie dotacji podmiotowej m.in. na zakup materiałów konserwatorskich i urządzeń do pracowni konserwatorskich, urządzeń i materiałów eksploatacyjnych niezbędnych do spełnienia warunków wilgotnościowo-temperaturowych, tj. osuszacze, oczyszczacze powietrza i nawilżacze, materiałów do poprawy warunków

transportu, monitorowania stanu obiektów umożliwiające wczesne wykrywanie uszkodzeń i szybkie reagowanie w celu ograniczenia skutków degradacji;

- ponoszenie wydatków ze środków własnych w przypadkach rozstrzygnięć w postępowaniach o zamówienie publiczne, w których kwoty ofert przewyższały kwotę przeznaczoną na sfinansowanie zamówienia, np. w przypadku prac konserwatorskich i remontowych magazynu zbiorów etnograficznych, na które Muzeum otrzymało dotację w wysokości 230 000 zł, a dodatkowo ze środków własnych wydatkowało 165 853 zł.

(akta kontroli tom II str. 307-311, 318-378)

Prawidłowość wykorzystania dotacji została zbadana na podstawie zawartych z MKiDN umów udzielenia dotacji celowej, umów z wykonawcami robót i usług, odbiorów, faktur i dowodów zapłaty za zrealizowane zadania na łączną kwotę 2 047 550,78 zł.

Analizą objęto pięć umów zawartych pomiędzy Muzeum z MKiDN: nr 29/DF-VII/2022 z 28 stycznia 2022 r. na kwotę 548 146,87 zł⁵²; 204/DF-VII/2023 z 21 kwietnia 2023 r. na kwotę 418 700 zł⁵³; 272/DF-VII/2023 z 29 maja 2023 r. na kwotę 230 000 zł⁵⁴; 281/DF-VII/2023 z 31 maja 2023 r. na kwotę 570 000 zł⁵⁵ i 206/DF-V/AC/2024 z 23 października 2024 r. na kwotę 112 000 zł⁵⁶.

Zadania finansowane z dotacji realizowano na podstawie umów na usługi i roboty budowlane zawieranych z wykonawcami wybranymi w wyniku przeprowadzenia postępowań o udzielenie zamówienia publicznego, które realizowano zgodnie z wymogami ustawy Prawo zamówień publicznych. Wykonanie zamówień objętych kontrolą przebiegało zgodnie z umowami zawartymi z wykonawcami. Zapłaty dokonywano po przeprowadzeniu odbiorów robót i usług, które udokumentowano protokołami odbioru.

(akta kontroli tom II str. 305, 306, 318-378, 397-413)

Zgodnie z § 4 ust. 1 umów udzielenia dotacji celowej została wyodrębniona ewidencja księgowa środków otrzymanych z dotacji MKiDN oraz wydatków dofinansowywanych z tych środków.

Niewykorzystane środki finansowe w wysokości 63 zł zostały zwrócone w terminie zgodnie z § 4 i § 9 ust. 1 umowy nr 272/DF-VII/2023 z 18 sierpnia 2023 r.

(akta kontroli tom II str. 379-391)

Departament Finansowy MKiDN zatwierdził rozliczenie badanych dotacji pod względem rzeczowym i finansowym, zgodnie z zawartymi umowami. Kwota dotacji przekazanej i wykorzystanej wyniosła 1 878 783,87 zł, natomiast udział własny Muzeum 168 703,91 zł.

(akta kontroli tom II str. 392-396)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności Muzeum w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

⁵² Prace naprawcze muru oporowego przy drodze ewakuacyjnej oraz garażu podziemnego pod dziedzińcem Zamku Lubelskiego.

⁵³ Prace naprawcze garażu podziemnego pod dziedzińcem Zamku Lubelskiego wraz z murem oporowym przy Kaplicy Świętej Trójcy.

⁵⁴ Prace konserwatorskie i remontowe magazynu zbiorów etnograficznych.

⁵⁵ Zakup wyposażenia meblowego do przechowywania eksponatów.

⁵⁶ Przebudowa obejmująca montaż instalacji klimatyzacyjnej oraz modernizację przestrzeni użytkowej sali wystawowej i edukacyjnej Zamku Lubelskiego.

Ocena częściowa

Muzeum rzetelnie planowało środki finansowe na zabezpieczanie i ochronę. W przypadku niewystarczających środków finansowych na realizację zadań, podejmowano skuteczne działania na rzecz zapewnienia środków finansowych,

Badane dotacje zostały wykorzystane zgodnie z przeznaczeniem określonym w umowach o udzielenie dotacji celowej i rozliczone rzetelnie i terminowo. Skontrolowane postępowania o udzielenie zamówienia publicznego przeprowadzone były zgodnie z wymogami Prawa zamówień publicznych.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Uzupełnienie *Instrukcji przygotowania zbiorów do ewakuacji* o wskazanie stref zagrożeń oraz dróg ewakuacji zbiorów, zgodnie z § 28 pkt 2 i 3 w związku z § 30 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów Muzeum oraz zaktualizowanie listy osób wyznaczonych do ewakuacji zbiorów.
2. Dokonywanie przeglądów zabezpieczeń elektronicznych w terminach określonych w § 14 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów Muzeum.
3. Dostosowanie POZ do wymogów rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków w zakresie określenia tras ewakuacji do miejsc bezpiecznej lokalizacji oraz uzupełnienie wartości masy przemieszczanych lub ewakuowanych muzealiów.

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Lublinie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK, należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań. Zgodnie z art. 98 ustawy o NIK, kto nie informuje bądź niezgodnie z prawdą informuje o wykonaniu wniosków pokontrolnych, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 3.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Wystąpienie pokontrolne sporządzono w postaci elektronicznej z użyciem kwalifikowanych podpisów elektronicznych.

Lublin, dnia 11 grudnia 2025 r.

Kontrolerzy:

Dariusz Barej

Główny specjalista kontroli państwowej

podpisano elektronicznie

Marcjanna Słonina

Inspektor kontroli państwowej

podpisano elektronicznie

Dyrektor

**Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Lublinie**

Edward Szempruch

podpisano elektronicznie

[...]* — Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Lublinie wyłączyła z publikacji fragmenty wystąpienia pokontrolnego oznaczone w niniejszy sposób na podstawie art. 5 ust 1 ustawy z 6 września 2021 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) w zw. z art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385).